

Tálas Péter

A 2017 márciusi londoni terrormerényletről: gyengülő dzsihadisták?¹

2017. március 22-én – a brüsszeli merényletek egyéves évfordulóján – terrortámadás történt London belvárosában. A rendelkezésünkre álló információk szerint a kenti születésű 52 éves Khalid Masood (eredeti neve: Adrian Russell) helyi idő szerint 14:40-kor előbb a Westminster híd járdáján hajtott a járókelők közé egy Hyundai terepjárával (megölve három embert és megsebesítve további ötvenet, köztük hetet súlyosan). Ezt követően megpróbált behatolni a brit parlament épületébe, s eközben késsel halálosan megsebesítette az őt megállítani szándékozó rendőrt. A merénylőt végül a parlament védelmét ellátó rendőrök lőtték agyon. Elemzésünkben a londoni westminsteri terrortámadás helyi értékét próbáljuk meghatározni a brit és az európai terrorfenyegetettség tükrében.

Kulcsszavak: terrorizmus, terrorellenes fellépés, Egyesült Királyság, gázolásos támadás, magányos farkas terrorista

Tálas Péter: On the March 2017 Terrorist Attack in London: Weakening Jihadists?

On March 22, 2017 – on the one-year anniversary of the Brussels terrorist attacks – another attack took place in London downtown. Based on the available information the 52 years old Khalid Masood (born as Adrian Russell), born in Kent, carried out a ramming attack at 14.40 local time in the pedestrian zone of Westminster Bridge using a Hyundai van (killing three and wounding another 50, seven among them seriously). After this he tried to enter the building of the Parliament, lethally wounding the police officer who was trying to stop him, using a knife. The perpetrator was eventually shot and killed by police officers guarding the Parliament. The article offers an analysis of the Westminster attack in the British and European context of terrorist threat.

Keywords: terrorism, counter-terrorism, United Kingdom, ramming, lone-wolf terrorist

A 2005. július 7-i 56 halálos és 700 sebesült áldozattal járó, stratégiai jellegű terrortámadás² óta a mostani volt az első olyan merénylet a magas terrorfenyegetettségű európai államok

¹ A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

² Stratégiai terrortámadásnak a nagy áldozatszámú járó, nagy médiafigyelmet kiváltó, s ennek következtében nagy félelemkeltő hatású terrortámadásokat nevezünk. Fontos ugyanakkor jelezni, hogy a stratégiai terrortámadások nem feltétlenül okoznak olyan stratégiai léptékű károkat, mint például egy erőmű, egy nagyváros vagy épp egy vezető politikus elleni merénylet. A *stratégiai* jelző tehát itt alapvetően a kiváltott félelemre és a társadalom terrorizmusképére, s nem a konkrétan okozott kárra vonatkozik.

között számon tartott Egyesült Királyságban,³ amely nagyobb nemzetközi sajtóvisszhangot váltott ki.⁴ A tény, hogy az elmúlt csaknem 12 év során csupán kevés számú sikeres terrortámadás történt Nagy-Britanniában, megerősíteni látszik azt a nemzetközi biztonságpolitikai szakértők közötti általános véleményt, hogy a brit belbiztonság Európa egyik leghatékonyabb és legsikeresebb terrorizmuselhárító- (*antiterrorism*) és terrorizmusfelszámoló- (*counter-terrorism*) képességével rendelkezik.⁵

A legtöbb elemző szerint ez a siker elsősorban annak a következménye, hogy a brit terrorelhárítás proaktivitásra törekszik, és igen kiterjedt aktív nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik. Az említett proaktivitás eredményeképpen 2005 óta az Egyesült Királyságban közel 2500 terroristagyanús személyt tartóztattak le, 651-et vádoltak meg és állítottak bíróság elé terrorizmussal összefüggő tevékenységért, s közülük 410-et ítélték el.⁶ Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy néhány nappal egy nagy nemzetközi visszhangot kiváltó terrortámadás után nehéz a siker mellett érvelni, különösen egy olyan esetben, amikor a híradások arról szólnak, hogy az elkövetőről már korábban is voltak információi a hatóságoknak. Pedig erősen megkérdőjelezhető az európai (különösen pedig a terrorizmus által nem érintett kelet-közép-európai) közvéleménynek az az általános (nem egyszer a politikai közbeszéd által is erősített) percepciója, miszerint egyértelműen a terrorizmus elleni fellépés kudarcai azok az esetek, amikor olyan személyek hajtanak végre terrorcselekményt, akik korábban már a belbiztonsági szervek látókörébe kerültek. Szakmai szempontból ugyanis már az is sikernek tekinthető, hogy a belbiztonsági szervek átlátják, sőt személyre lebontva is képesek számon tartani a terroristagyanús elemeket. Különösen akkor, ha tudjuk, hogy

³ Lásd erről az Europol Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT) és a Country Reports on Terrorism éves jelentéseit. EU Terrorism Situation & Trend Report (Te-Sat), [online], 2005–2017. Forrás: Europa.eu [2017. 03. 23.]; Country Reports on Terrorism, [online], 2004–2015. Forrás: State.gov [2017. 03. 23.].

⁴ A 2005. júliusi és a 2017. márciusi terrortámadások között eltelt több mint 11 év alatt két olyan terrorcselekmény történt az Egyesült Királyságban, amelyekkel foglalkozott a nemzetközi sajtó. 2007. június 29-én autóbombákat találtak és hatástalanítottak London két belvárosi utcájában, a Haymarket utcában és a Park Lane sugárúton. Pokolgépet hatástalanítottak London központjában, [online], 2007. 06. 29. Forrás: Origo.hu [2017. 03. 23.]. 2013. május 22-én két brit iszlamista radikális (Michael Adebolajo és Michael Adebowale) előbb autóval elütötte, majd késekkel és bozótvágó machetéval meggyilkolta Lee Rigbyt, a brit hadseregben szolgáló katonát. R. HAHN Veronika: A brutális gyilkosság elkövetői „háborút” hirdettek a britek ellen, [online], 2013. 05. 23. Forrás: NOL.hu [2017. 03. 23.].

⁵ Ewen MACASKILL: The UK is at high risk of a terror attack – but how has it avoided one so far?, [online], 2016. 12. 22. Forrás: TheGuardian.com [2017. 03. 23.]. A terrorizmus elleni fellépés fogalmairól lásd: KAISER Ferenc – TÁLAS Péter: Politikai erőszakformák, *Nemzet és Biztonság*, 7. évf., 2012/5–6, 133–156. o. [online]. Forrás: Nemzetesbiztonsag.hu [2017. 03. 24.].

⁶ Ezek a számok tartalmazzák az észak-írországi letartóztatásokat, vádemeléseket és ítéleteket is. Operation of police powers under the Terrorism Act 2000 and subsequent legislation: Arrests, outcomes, and stop and search, Great Britain, quarterly update to December 2016, [online], 2017. 03. Forrás: Gov.uk [2017. 03. 23.].

ezek száma igen magas a nyugat-európai országokban.⁷ Ami a konkrét esetet és személyt illeti, fontos jelezni, hogy bár Khalid Masood valóban a rendőrség látókörébe került, nem szerepelt az MI5 belföldi terrororganus személyeket tartalmazó listáján. Ez a lista mintegy 3000 személy nevét és adatait tartalmazza, de a belbiztonsági szervek általában a listán szereplő 500 legveszélyesebbnek ítélt személyre koncentrálnak, velük szemben folytatnak nyomozást, illetve őket tartják megfigyelés alatt. Azért csak ötszázra, mert egy-egy személy állandó fizikai megfigyelése igen munkaigényes feladat, tucatnyinál több ember munkáját igényeli.⁸

A westminsteri merénylet kapcsán az is kiderült, hogy a brit hatóságok a terrorizmus elleni küzdelem úgynevezett következmény-felszámolásának (*consequence management*) területén is igen sikeresek. Legalábbis ezt látszik megerősíteni az a tény, hogy jóllehet a merényletre London forgalmas belvárosában került sor, a helyszínt azonnal sikerült lezárni, a sebesültek helyi ellátását a hat percen belül helikopteren érkező mentőszemélyzet első csoportja (majd az őket kiegészítő *Hazardous Area Response Team*) gyorsan meg tudta kezdeni, és a 31 kórházi ellátásra szoruló sebesültet is rövid időn belül elszállították.⁹ Ugyancsak a britek gyors reagálóképességét jelzi, hogy a merényletet követő alig több mint 24 órában a brit rendőrség Birminghamben és Londonban öt helyszínen, 16 ingatlanban tartott házkutatást, 2100 különböző tárgyat és eszközt foglalt le, 7 embert tartóztatott le és 3500 (!) szemtanúval beszélt (1000-rel a Westminster hídon, 2500-zal a parlament előtt történetekkel kapcsolatban).¹⁰

⁷ A belbiztonsági szervek a legtöbb országban megkülönböztetve tartják számon a szélsőséges és a terrororganus személyeket. A hivatalosan 4,7 milliónyi muszlim lakosú Franciaországban 8250, a 4,8 millió muszlim lakosú Németországban pedig 8650 a „regisztrált” szélsőséges személyek száma. E szélsőséges rétegen belül pedig van néhány száz fő, aki Szíriába is elment harcolni (Franciaországban 1450, Németországban 600), illetve több száz, aki hajlandó lenne erre (a franciáknál 1500). További néhány száz fiatal pedig akár terrorcselekmények elkövetésére is hajlandó (Németországban 1100). Egy 2016-os felmérés szerint az Egyesült Királyságban élő mintegy 3 millió muszlim között százezerre tehető azok száma, akik szimpatizálnak azokkal, „akik öngyilkos merénylőként harcolnak az igazságtalanság ellen”. A belbiztonsági szervek mintegy 3500 terrororganus személyt tartottak számon 2017 márciusában, az Iszlám Állam szíriai harcához pedig mintegy 850 brit dzsihadista csatlakozott becslésük szerint. Lásd erről: Lara MARLOWE: France's radical Muslims list doubles in 11 months, [online], 2016. 02. 03. Forrás: IrishTimes.com [2017. 03. 23.]; Jon HENLEY – Emma GRAHAM-HARRISON – Jason BURKE: France: the secular seat of Europe that has lost so many to radical Islam, [online], 2015. 11. 14. Forrás: TheGuardian.com [2017. 03. 23.]; Meglepő őszinteséggel beszélt a német belső elhárítás vezetője, [online], 2016. 04. 10. Forrás: Origo.hu [2017. 03. 23.]; Foreign Fighters in Iraq and Syria, [online], 2016. 01. 10. Forrás: Rferl.org [2017. 03. 23.]; James DELINGPOLE: Trevor Phillips's documentary on Muslims was shocking – but not surprising [online], 2016. 04. 16. Forrás: Spectator.co.uk [2017. 03. 26.]; Jon AUSTIN: Around 3,500 suspected terrorists in UK – but powers to monitor used LESS than in 2015, [online], 2017. 03. 22. Forrás: Express.co.uk [2017. 03. 26.]; Who are Britain's jihadists?, [online], 2017. 02. 22. Forrás: BBC.com [2017. 03. 26.].

⁸ Ewen MACASKILL – Vikram DODD: MI5 launches review of whether it could have stopped Khalid Masood, [online], 2017. 03. 23. Forrás: TheGuardian.com [2017. 03. 24.].

⁹ Reiss SMITH – Sebastian KETTLEY – Jon ROGERS – Will KIRBY: London terror attack TIMELINE: 4 dead and 29 injured after major incident at Westminster, [online], 2016. 12. 23. Forrás: Express.co.uk [2017. 03. 24.]; Emily WINTERBOTHAM: The Westminster attack shows the new challenges facing UK counter-terrorism, [online], 2016. 12. 24. Forrás: TheGuardian.com [2017. 03. 23.].

¹⁰ Jamie GRIERSON – Vikram DODD – Robert BOOTH: Westminster attack: picture emerges of terrorist's final hours, [online], 2016. 12. 24. Forrás: TheGuardian.com [2017. 03. 24.]. A rendőrség az esettel kapcsolatban végül összesen 11 személyt tartóztatott le, de ebből kilencet írásunk befejezésekor már szabadon engedett. Vincent WOOD: LONE WOLF KILLER: Westminster terrorist Khalid Masood 'acted ALONE' in attack, police say, [online], 2017. 03. 26. Forrás: Express.co.uk [2017. 03. 26.].

Úgy véljük, hogy a brit politika és média a társadalom terrorfenyegetéssel kapcsolatos felkészítésében is alapvetően sikeresnek mutatkozott. A politikai és belbiztonsági szervek vezetői nem csupán azt értették meg a lakossággal, hogy nem létezik abszolút, „százszázalékos” biztonság, de viszonylag régóta egészen nyíltan beszélnek arról is, hogy az Egyesült Királyság esetében a kérdés nem az, hogy bekövetkezik-e egy nagyobb terrortámadás, hanem az, hogy mikor. Sadiq Khan, London első pakisztáni származású és muszlim vallású polgármestere az *Evening Standard*nek adott 2016. szeptember 18-i interjújában egyenesen úgy fogalmazott, hogy a „terrortámadás a nagyvárosi élet része”, s arra kérte polgártársait, hogy figyeljenek a veszélyre, támogassák a főváros biztonsága érdekében tett és tervezett lépéseit.¹¹ Úgy tűnik, mindez nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a brit társadalom reálisan viszonyul a terrorfenyegetettséghez. Egy 2016. decemberi felmérés szerint ugyanis a britek 68%-a valószínűnek tartotta, hogy 2017-ben terrortámadás éri hazáját. Ennél csak egyetlen országban voltak többen a terrortámadást valószínűsítők: Franciaországban – itt a megkérdezettek 82%-a számolt az eséllyel. A briteket a németek követték 60%-kal, s érdemes jelezniük, hogy a közvélemény-kutatást november 21. és december 8. között végezték el, vagyis a 2016. december 19-i berlini merényletet megelőzően.¹² Az eredményekből azt valószínűsíthetjük, hogy e nyugat-európai társadalmak alapvetően tisztában vannak az- zal, hogy nem lehet minden terrorista merényletet megakadályozni, így valószínűleg ők is megijednek, de nem félnek a terrorizmustól. E tekintetben akár szimbolikusan is tekint- hetjük azt a George Freeman konzervatív párti képviselő által tweetelt üzenetet, amit egy metróállomás üzenőfalára írva talált és osztott meg: „Tisztelettel kérünk minden terroris- tát, hogy szíveskedjenek tudomásul venni: EZ ITT LONDON, így akármit is tesznek, mi továbbra is ugyanúgy megisszuk a teáinkat és a szokott módon végezzük tovább a dolgun- kat. Köszönjük.”¹³ Az ilyen típusú állampolgári szemlélet és tartás szintén hozzájárul a brit terrorellenes fellépés sikeréhez, tekintettel arra, hogy minden terrorizmus hagyományos célja az, hogy a társadalom tagjaiban félelmet keltsen.

Nem ok nélkül hangsúlyozzuk a társadalom terrorfenyegetésre való felkészítés fontos- ságát. A március 22-i londoni terrortámadás módjának ugyanis két olyan eleme is van, amelyeket a média és a politikai közbeszéd – vagyis az állampolgárok biztonságpercepció- ját döntően befolyásoló két legfontosabb tényező – valószínűleg a terrorfenyegetettség nö- vekedéseként fog értelmezni és közvetíteni. Egyrészt az, hogy az elkövető a támadáshoz egy hétköznapi eszközt (gépjárművet) használt, másrészt pedig az, hogy a támadását irányítás nélkül hajtotta végre, vagyis úgynevezett magányos elkövetőként (*lone wolf*). A követke- zőkben arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy e két elem nem a terrorfenyegetettség növekedése, hanem sokkal inkább a dzsihadista terroristák gyengülése felé mutat.

¹¹ Pippa CRERAR: New York explosion: Sadiq Khan says terror attacks are ‘part and parcel of life in a big city’, [online], 2016. 09. 18. Forrás: Standard.co.uk [2017. 03. 24.].

¹² Dyfed LOESCHE: Many People Expect Terrorist Attacks in 2017, [online], 2017. 03. 23. Forrás: Statista.com [2017. 03. 24.].

¹³ Love this message from tube staff: “This is London. And whatever you do to us we will drink tea and jolly well carry on”, [online], 2017. 03. 23. Forrás: twitter.com/Freeman_George [2017. 03. 24.].

A „ramming” Nizza és Berlin ellenére sem hatékony

A nagy sebességgel haladó járművek terrorista merényletekre való felhasználását a terrorizmus szakirodalma *rammingmódszernek* nevezi (vesd össze „faltörő kos”-módszer). Az egyszerű, olcsó és néhány esetben valóban hatékonynak mutatkozó (vagyis stratégiai jellegű terrortámadást eredményező) módszer természetesen régről ismert, azonban Európában az elmúlt három év során növekedett meg jelentősen az ilyen módon elkövetett, illetve megkísérelt merényletek száma (meghaladva a húszat), olyannyira, hogy a szakértők egy része már a terrorizmus új korszakaként értelmezi a módszer terjedését.¹⁴ Ha azonban a biztonságpolitika iránt átlagos szinten érdeklődőktől kérdeznénk meg, hogy melyek voltak e támadások, az általunk megjelölt Wikipédia-szócikk segítségével elsöprő többségüknek alighanem csupán a 2016. júliusi nizzai (86 halálos áldozat, 434 sebesült), a 2016. decemberi berlini (13 halálos áldozat, 56 sebesült) és természetesen a jelenlegi londoni terrorcselekményeket, vagyis a stratégiai jellegű terrortámadásokat sikerülne felidéznie. Azokat tehát, amelyek döntő mértékben határozzák meg a személy- és tehergépkocsikkal végrehajtott terrortámadásoktól való félelmüket. Valószínűleg nem gondolnak arra, hogy a nizzaihoz vagy a berlinihez hasonló, vagyis az elkerített területeken zajló tömegrendezvények elleni rammingtámadások viszonylag könnyen megelőzhetők vagy megakadályozhatók, például olyan mobil akadályok telepítésével, amelyek egy tehergépkocsi feltartóztatására is képesek. Az ehhez szükséges eszközök ma már léteznek, rendelkezésre állnak, alapvetően tehát „csak” döntés szükséges, hogy felkészüljünk a rammingtámadások elleni védekezésre, elsősorban a tömegrendezvények védelmére koncentrálnak. Ebből következően a francia Riviérán és Németország fővárosában elkövetett merényletek elsősorban újszerűségük és váratlanságuk következtében voltak hatékonyak, nem pedig elháríthatatlanságuk miatt. Látszólag más volt a helyzet Londonban, hiszen Khalid Masood a 250 méter hosszú Westminster híd bal oldali járdáján végighajtva gázolta el áldozatait. Azonban egyrészt bizonyos mértékben az ilyen területek is védhetők (például megakadályozható, hogy egy gépjármű 250 méteren keresztül akadály és ellenállás nélkül hajtson végig egy járdán), másrészt ma még nem tudjuk megmondani, hogy a március 22-i támadás hosszabb távon is bennmarad-e a terrorizmustól való félelmünket befolyásoló stratégiai terrortámadások körében, vagy ezeknek ahhoz a túlnyomó többségéhez fog tartozni, amelyekről csupán megjijedtünk.

A Khalid Masood által végrehajtott londoni merényletet követően jó néhány biztonságpolitikai szakértő úgy magyarázta a történeteket, hogy a dzsihadista terrorizmus elsősorban a ramming egyszerűsége, olcsósága és hatékonysága miatt fordult az újszerű taktikához.¹⁵ Mivel itt és most nem a módszer újszerűségét kívánjuk elsősorban vitatni, csupán annyit jelzünk, hogy az al-Káida által kiadott *Inspire* magazin *The Ultimate Moving Machie* című írása már 2010 őszén arra buzdította a dzsihadistákat, hogy gépjármű (például a szerző

¹⁴ Amanda ERICKSON – Isaac STANLEY-BECKER: How ramming cars into crowds became a major terror tactic, [online], 2017. 03. 22. Forrás: Washingtonpost.com [2017. 03. 24.]; Daniella SILVA: London Terrorist Attack: Vehicle, Knife Incident Shows Threat of Low-Tech Terror, [online], 2017. 03. 22. Forrás: NBCnews.com [2017. 03. 24.]; „Public spaces’ the modern terrorist targets, [online], 2017. 03. 23. Forrás: Euronews.com [2017. 03. 24.].

¹⁵ Lásd a 14. lábjegyzetben feltüntetett írásokat.

által ajánlott négykerék-meghajtású Ford pickup kisteherautó) segítségével kövessenek el terrorcselekményeket.¹⁶ Amit azonban fontosabbnak tartunk, kevesen szóltak arról, hogy e módszer előtérbe kerüléséhez az is hozzájárulhatott, s valószínűleg hozzá is járult, hogy az utóbbi időszak európai terrorizmusellenes fellépései miatt a dzsihadista szervezeteknek le kellett mondaniuk a nagyobb logisztikai igényekkel járó, szervezett együttműködést és hozzáértést igénylő támadások végrehajtásáról. Ugyanis még a legegyszerűbb házilag elkészített, úgynevezett improvizált robbanóeszköz (IED) elkészítéséhez is bizonyos vegy(észet)i és műszaki ismeretre, a hozzá szükséges anyagok és eszközök beszerzésére, a megtámadni kívánt célpont felderítésére, illetve az akció részletes megtervezésére van szükség. Ráadásul minden potenciális merénylőnek számolnia kell azzal, hogy például a legolcsóbbnak és legegyszerűbben elkészíthetőnek kikiáltott robbanószer, a triaceton-triperoxid (TATP) instabilitása miatt igen veszélyes elkészítőire is, nem véletlenül nevezik maguk a terroristák is a „Sátán anyjának”. Közel hasonló beszerzési és szervezési igények merülnek fel egy lőfegyverekkel végrehajtott támadás esetén is. Ezzel szemben a ramming szinte semmiféle felkészülést nem igényel, s lényegében bárki által végrehajtható, jóllehet – s ez a nizzai és berlini támadások ellenére is állítható – kevésbé alkalmas stratégiai jellegű terrortámadások végrehajtására. A rammingmódszerrel, illetve a hozzá hasonló, egyszerű eszközökkel végrehajtott merényletek elleni hatékony védekezés lehetőségét jól szemlélteti Izrael példája, ahol a 2015 szeptembere óta végrehajtott 620 terrortámadásnak (amelyek közül 171-et vágó- és szúrófegyverrel, 141-et lőfegyverrel, 55-öt rammingmódszerrel hajtottak végre), mindössze 47 halálos áldozata és 686 sebesültje volt.¹⁷ Csupán az összehasonlítás miatt jelezzük, hogy az Európában 2015 januárja óta elkövetett 11 terrorista merényletnek minősített eset több mint 300 halálos áldozatot, csaknem 1300 sebesültet követelt.

A „magányos farkasok” felhasználása gyengülésből adódó kényszer

Megítélésünk szerint ugyancsak a dzsihadista terrorizmus gyengülésének jele, hogy az Európában elkövetett terrortámadásokat egyre gyakrabban hajtják végre olyan Khalid Masoodhoz hasonló magányos elkövetők, akiket a terrorizmus szakirodalma „magányos farkasnak” nevez. Bár az európai közvélemény ma az elkövetésnek ezt a módját is elsősorban a dzsihadista terrorizmushoz köti, a taktika népszerűvé tétele leginkább az amerikai fehér nacionalistához, Louis Beamhez köthető, aki a Ku-Klux-Klan és az Árja Nemzetek (*Aryan Nations*) tagjaként az Egyesült Államok kormánya ellen folytatott harcot az 1980-as években. Az ő *Vezető nélküli ellenállás (Leaderless Resistance)* című, 1983-ban írt, majd 1992-ben újra kiadott kiáltványa¹⁸ tette igazán ismertté és népszerűvé a magányosan végrehajtott terrorcselekményeket már akkor, amikor még híre sem volt a globalizált dzsihadizmusnak. Beam a kiáltványában azzal érvelt a taktika mellett, hogy az államhatalom túl erős ahhoz, hogy egy szervezett és hierarchikus állampolgári mozgalom megdöntse,

¹⁶ Yahya IBRAHIM: *The Ultimate Moving Machine*, *Inspire*, 2010 Fall, 53–55. o.

¹⁷ *Wave of terror 2015–2017*, [online], 2017. 03. 13. Forrás: Mfa.gov.il [2017. 03. 26.].

¹⁸ Louis BEAM: *Leaderless Resistance*, [online]. Forrás: Louisbeam.com [2017. 03. 24.].

az egyéneknek egy vezető és központi irányítás nélküli mozgalmá viszont eredményes lehet a hatalommal szemben. A koncepció és annak gyakorlata – amit Beam szerint eredetileg az 1960-as évek elején egy Ulius Louis Amoss nevű CIA-tiszt dolgozott ki – nem csupán a fehér rasszisták körében vált népszerűvé, de radikális ökológiai mozgalmak körében is. A dzsihadista terrorizmus számára az al-Káida egyik ideológusa, a már említett *Inspire* magazin alapítója, Abu Muszab asz-Szuri fedezte fel újra a taktikát, s magát a magazint is azért indította el, hogy abban a terrorizmusra fogékony amerikai és nyugat-európai dzsihadisták inspirációra és útmutatásra találjanak.

Itt érdemes jelezni, hogy az elmúlt években vita alakult ki a „magányos elkövető” fogalma körül.¹⁹ E vita elsősorban abból fakad, hogy míg az elemzők egy része, hasonlóan a közvélekedéshez, a magányos elkövetőket olyan terroristákkal azonosítja, mint az osló-utóyai merényletre egymaga felkészülő, s azt teljesen egyedül végrehajtó Anders Behring Brevik,²⁰ a szakértők másik csoportja szerint a terrorszervezethez nem tartozó „magányos farkas”-merénylő ugyan közvetlen utasítás és irányítás nélkül hajta végre cselekedetét, de korántsem feltétlenül ösztönzés vagy tanács nélkül.²¹ Ilyennek tekinthető Khalid Masood is, akiről maguk a hatóságok jelentették ki, hogy magányos elkövető volt, és aki valószínűleg az internetes propaganda hatására követte el merényletét.²² Az ösztönzés és tanács miatt viszont sokan tulajdonképpen megkérdőjelezzik magának a fogalomnak a létjogosultságát is.²³

Az európai és az amerikai közvélemény által jelenleg legveszélyesebbnek tartott terrorszervezet, az Iszlám Állam első alkalommal 2014 decemberében szólította fel híveit magányosan elkövetett akciókra, 2016 májusában pedig arra: ahelyett, hogy Szíriába és Irakba utaznának, lakóhelyükön hajtsanak végre akciókat.²⁴ Tette ezt viszonylag sikeresen, hiszen az elmúlt két évben megduplázódott az Egyesült Államokban és Európában ilyen módon elkövetett merényletek száma a 2011 és 2014 közötti időszakhoz képest.²⁵ A „lone wolf” elkövetési forma népszerűségének és elterjedésének az is az egyik oka, hogy a magányos, társakkal nem rendelkező, vagy velük közvetlenül nem koordináló elkövető jóval védettebb az elektronikus hírszerzésre (SIGINT) épülő elhárítási módszerekkel szemben. A terroristasejtek legsebezhetőbb pontja ugyanis már jó ideje a tagok közötti kommunikáció, amelyet a hatóságok le tudnak hallgatni, megghiúsítva a tervezett akciókat és felszámolva az adott csoportot. A „lone wolf”-elkövetőhöz viszont – mivel akcióját egyedül hajta végre, nincsenek társai, s nincs közvetlen irányítás alatt – nem kötődik olyan kommunikációs tevékenység, ami felkelthetné a hatóságok figyelmét és gyanúját.

¹⁹ Daveed GARTENSTEIN-ROSS – Nathaniel BARR: The Myth of Lone-Wolf Terrorism, [online], 2016. 07. 26. Forrás: Foreignaffairs.com [2017. 03. 26.]; Barak MENDELSON: ISIS' Lone-Wolf Strategy, [online], 2016. 08. 25. Forrás: Foreignaffairs.com [2017. 03. 26.]; Jytte KLAUSEN: Why the London Attacker Was No Lone Wolf [online], 2017. 03. 27. Forrás: Foreignaffairs.com [2017. 03. 26.].

²⁰ TÁLAS Péter: Az osló/utóyai merénylet margójára, *Nemzet és Biztonság*, 4. évf., 2011/8, 3–10. o. Forrás: Nemzetesbiztonsag.hu [2017. 03. 24.].

²¹ Rukmini CALLIMACHI: Not 'Lone Wolves' After All: How ISIS Guides World's Terror Plots From Afar, [online], 2017. 02. 04. Forrás: NYtimes.com [2017. 03. 24.].

²² Vincent WOOD: LONE WOLF KILLER: Westminster terrorist Khalid Masood 'acted ALONE' in attack, police say, [online], 2017. 03. 26. Forrás: Express.co.uk [2017. 03. 26.].

²³ GARTENSTEIN-ROSS–BARR: *i. m.*; KLAUSEN: *i. m.*

²⁴ Mohamad BAZZI: Terrorists Turn To Lone Wolf Attacks As Their Strength Diminishes, [online]. Forrás: Vocativ.com [2017. 03. 24.].

²⁵ Daniel BYMEN: Can Lone Wolves Be Stopped?, [online], 2017. 03. 15. Forrás: Awfareblog.com [2017. 03. 24.].

Azonban a magányos merénylők növekvő számuk ellenére is jóval kisebb fenyegetést jelentenek, mint a terrorista szervezetek vagy azok a terroristasejtek, amelyeknek külföldet megjárt dzsihadista veteránok a tagjai. Ez támasztja alá Thomas Hegghammer egy 2013-as tanulmánya is, amelyben a szerző adatokra támaszkodva bizonyítja, hogy a dzsihadista veteránok vagy a külföldi kiképzésen átesettek részvétele ugrásszerűen megnöveli egy terrorcselekmény sikerének esélyét.²⁶ Vagyis Nizza, Berlin és London ellenére Európa biztonságát a terrorizmus szempontjából nem a „magányos farkasok” számának növekedése fenyegeti elsősorban, hanem a Szíriából és Irakból visszatérő dzsihadistáké, akiknek a számát a brit hatóságok mintegy 400 főre becsülik az Egyesült Királyságban.²⁷ Azonban az Iszlám Állam visszaszorulásával párhuzamosan a veteránok száma csökken,²⁸ aminek viszont az a következménye, hogy csökken a harci tapasztalatokat szerzett és kiképzésen átesett európai és amerikai terroristák száma is. Így azután a szervezet óhatatlanul a magányos elkövetőkre kénytelen támaszkodni, s őket helyezi taktikájának előterébe. Lényegében ehhez kapcsolódik az az új jelenség is, hogy szemben az al-Káidával, amely elsősorban iszlamista radikálisokat igyekezett toborozni soraiba, az Iszlám Állam – rekrutációs bázisa kiszélesítése érdekében – inkább az amerikai és európai radikálisok iszlamizálásával próbál híveket szerezni.²⁹ Ilyen iszlamizált radikális elkövető volt az elmúlt két évben megjelenő „magányos farkasok” többsége (köztük Khalid Masood is), vagyis olyan személy, akinek született muszlimságán kívül korábban nem, vagy alig volt kötődése az iszlám valláshoz, pusztán társadalmilag „számkivetett”³⁰ volt. A kérdés persze az, hogy az Iszlám Állam az iszlamizált radikálisok által elkövetett merényletekkel ugyanolyan eredményt remélhet-e, mintha radikális iszlamista elkövetők hajtották volna végre a támadásokat. Ami a félelemkeltést illeti – nagyszámú sikeres terrorcselekmény esetén –, feltehetően igen. Az azonban szerencsére kétséges, hogy a dzsihadista szervezet másik stratégiai célja, vagyis a többségi és a kisebbségi muszlim társadalom éles, antagonisztikus szembeállítását az iszlamizált radikálisokkal sikeres lehet. Ez utóbbiakat ugyanis napjaink politikai közbeszédében csak az iszlám- és muzulmánellenes európai jobboldali populista pártok igyekeznek szorosán a muszlim közösségekhez kapcsolni, miként e pártok állítják a leghatározottabban azt is, hogy a „magányos farkasokkal” szemben a terrorelhárítás nem képes hatékonyan fellépni. Az ilyen tartalmú politikai közbeszéd nemcsak, sőt nem elsősorban azért problematikus, mert – mint jeleztük – leegyszerűsítő és hamis, hanem mindenekelőtt azért is, mert a dzsihadista terrorizmus említett célját, a többségi és muszlim társadalom szembeállítását segíti elő.

²⁶ Thomas HEGGHAMMER: Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Western Jihadists' Choice between Domestic and Foreign Fighting, *American Political Science Review*, 2013. 02., 1–15. o. [online], Forrás: Hegghammer.com [2017. 03. 24.].

²⁷ AUSTIN: *i. m.*

²⁸ Samuel OSBORNE: Fewer foreign fighters are joining Isis – and it's making them more dangerous, [online], 2016. 02. 13. Forrás: Independent.co.uk [2017. 03. 24.].

²⁹ Rajan BASRA – Peter R. NEUMANN – Claudia BRUNNER: Criminal Past Terrorist Futures: European Jihadists and the New Crime-Terror Nexus, [online], 2016. 10. Forrás: Icsr.info [2017. 03. 24.].

³⁰ Lásd erről Petter NESSER: Joining jihadi terrorist cells in Europe: exploring motivational aspects of recruitment and radicalization. In: Magnus RANSTORP (ed.): *Understanding Violent Radicalisation: Terrorist and Jihadist Movements in Europe*, Routledge, London – New York, 2010, 87–114. o. Az amerikai iskolai lövöldözők kapcsán a számkivetetté válás kiváló jellemzését adja Malcolm GLADWELL: Thresholds of Violence, [online], 2015. 10. 19. Forrás: Newyorker.com [2017. 03. 24.], továbbá BASRA–NEUMANN–BRUNNER: *i. m.*, 23–33. o.

Adatokkal nehezen támasztható alá az a térségünkben is gyakran hallható vélemény, amely az európai terrortámadásokat a menekültek befogadásához és az európai migrációs politikához igyekszik kapcsolni, ezzel indokolva a határok lezárásának helyességét. A 2017. március 22-i londoni merénylet kapcsán – mások mellett – ilyen véleményt fogalmazott meg például Beata Szydło lengyel kormányfő is, számos brit újságíró kritikáját váltva ki ezzel.³¹ Nem véletlenül, hiszen a migrációs válság kezdete óta elkövetett terrorcselekmények elemzése egyértelműen azt mutatja, hogy a merényletek mögött nem a menekültek, hanem az európai születésű radikalizáltak állnak. Ugyanis a 2015 eleje óta Európában elkövetett nyolc dzsihadista terrortámadásból ötöt Európában születettek, itt felnöveksztettek és itt éltek követték el (2015. január: Charlie Hebdo, 2015. november: Párizs, 2016. március: Brüsszel, 2016. július: Nizza, 2017. március: London). Igaz, közülük egy – a Szíriában kiképzést kapott és magát a brüsszeli reptéren felrobbantó Najim Laachraoui – valószínűleg valóban menekültek egy csoportjához csatlakozva tért vissza Európába.³² Ezzel szemben a migrációs válság idején a kontinensre érkezőkhöz három támadás kapcsolható (2016. július: Würzburg, 2016. július: Ansbach, 2016. december: Berlin). Vagyis, amíg az utóbbiak 2015 eleje óta 12 ember haláláért felelősek, az Európában született iszlamizált radikálisok közel 300 embert gyilkoltak meg merényleteik során.³³ Ráadásul a lengyel miniszterelnök és a hasonló szemléletet képviselők valószínűleg akkor is tévednek, amikor nyilatkozataikkal azt sugallják, hogy a kelet-közép-európai országok elsősorban határaik lezárása miatt nem kerültek a dzsihadista terrorizmus célpontjai közé. Térségünk ugyanis döntően azért nem vált célponttá, mert az itteni államok nem rendelkeznek olyan jelentős létszámú muzulmán kisebbséggel, amelyet a terrorcselekmények révén sikerrel lehetne szembefordítani a többségi társadalommal. S ezen az alaphelyzeten a migrációs és menekültválság sem változtatott, mert mind a menekültek, mind pedig a migránsok tranzitországgként tekintettek a térség államaira.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AUSTIN, Jon: Around 3,500 suspected terrorists in UK – but powers to monitor used LESS than in 2015 [online], 2017. 03. 22. Forrás: Express.co.uk [2017. 03. 26.]
- BASRA, Rajan – NEUMANN, Peter R. – BRUNNER, Claudia: Criminal Past Terrorist Futures: European Jihadists and the New Crime-Terror Nexus, [online], 2016. 10. Forrás: Icsr.info [2017. 03. 24.]
- BAZZI, Mohamad: Terrorists Turn To Lone Wolf Attacks As Their Strength Diminishes, [online]. Forrás: Vocativ.com [2017. 03. 24.]
- BEAM, Louis: Leaderless Resistance, [online]. Forrás: Louisbeam.com [2017. 03. 24.]
- BYMEN, Daniel: Can Lone Wolves Be Stopped?, [online], 2017. 03. 15. Forrás: Awfareblog.com [2017. 03. 24.]
- CALLIMACHI, Rukmini: Not 'Lone Wolves' After All: How ISIS Guides World's Terror Plots From Afar, [online], 2017. 02. 04. Forrás: NYtimes.com [2017. 03. 24.]
- Country Reports on Terrorism, [online], 2004–2015. Forrás: State.gov [2017. 03. 23.]

³¹ Szymon GRELA: Znów zagraniczna gafa premier Szydło: zamachy są dlatego, że Europa wpuszcza uchodźców. Fakty i Brytyjczycy temu przeczą, [online], 2017. 03. 23. Forrás: Oko.press [2017. 03. 26.]

³² Magyarországon át érkezett Belgiumba egy terrorista, [online], 2016. 03. 21. Forrás: Mno.hu [2017. 03. 26.]

³³ GRELA: *i. m.*

- CRERAR, Pippa: New York explosion: Sadiq Khan says terror attacks are ‘part and parcel of life in a big city’, [online], 2016. 09. 18. Forrás: Standard.co.uk [2017. 03. 24.]
- DELINGPOLE, James: Trevor Phillips’s documentary on Muslims was shocking – but not surprising, [online], 2016. 04. 16. Forrás: Spectator.co.uk [2017. 03. 26.]
- ERICKSON, Amanda – STANLEY-BECKER, Isaac: How ramming cars into crowds became a major terror tactic, [online], 2017. 03. 22. Forrás: Washingtonpost.com [2017. 03. 24.]
- EU Terrorism Situation & Trend Report (Te-Sat), [online], 2005–2017. Forrás: Europol.europa.eu [2017. 03. 23.]
- Foreign Fighters in Iraq and Syria, [online], 2016. 01. 10. Forrás: Rferl.org [2017. 03. 23.]
- GARTENSTEIN-ROSS, Daveed – BARR, Nathaniel: The Myth of Lone-Wolf Terrorism, [online], 2016. 07. 26. Forrás: Foreignaffairs.com [2017. 03. 26.]
- GLADWELL, Malcolm: Thresholds of Violence, [online], 2015. 10. 19. Forrás: Newyorker.com [2017. 03. 24.]
- GRELA, Szymon: Znów zagraniczna gafa premier Szydło: zamachy są dlatego, że Europa wpuszcza uchodźców. Fakty i Brytyjczycy temu przeczą, [online], 2017. 03. 23. Forrás: Oko.press [2017. 03. 26.]
- GRIERSON, Jamie – DODD, Vikram – BOOTH, Robert: Westminster attack: picture emerges of terrorist’s final hours, [online], 2016. 12. 24. Forrás: TheGuardian.com [2017. 03. 24.]
- HEGGHAMMER, Thomas: Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Western Jihadists’ Choice between Domestic and Foreign Fighting, *American Political Science Review*, 2013. 02., 1–15. o. [online]. Forrás: Hegghammer.com [2017. 03. 24.]
- HENLEY, Jon – GRAHAM-HARRISON, Emma – BURKE, Jason: France: the secular seat of Europe that has lost so many to radical Islam, [online], 2015. 11. 14. Forrás: TheGuardian.com [2017. 03. 23.]
- IBRAHIM, Yahya: The Ultimate Moving Machine, *Inspire*, 2010 Fall, 53–55. o.
- KAISER Ferenc – TÁLAS Péter: Politikai erőszakformák, *Nemzet és Biztonság*, 7. évf., 2012/5–6, 133–156. o., [online]. Forrás: Nemzetesbiztonsag.hu [2017. 03. 24.]
- KLAUSEN, Jytte: Why the London Attacker Was No Lone Wolf, [online], 2017. 03. 27. Forrás: Foreignaffairs.com [2017. 03. 26.]
- LOESCHE, Dyfed: Many People Expect Terrorist Attacks in 2017, [online], 2017. 03. 23. Forrás: Statista.com [2017. 03. 24.]
- Love this message from tube staff: “This is London. And whatever you do to us we will drink tea and jolly well carry on”, [online], 2017. 03. 23. Forrás: twitter.com/Freeman_George [2017. 03. 24.]
- MACASKILL, Ewen – DODD, Vikram: MI5 launches review of whether it could have stopped Khalid Masood, [online], 2017. 03. 23. Forrás: TheGuardian.com [2017. 03. 24.]
- MACASKILL, Ewen: The UK is at high risk of a terror attack – but how has it avoided one so far?, [online], 2016. 12. 22. Forrás: TheGuardian.com [2017. 03. 23.]
- Magyarországon át érkezett Belgiumba egy terrorista, [online], 2016. 03. 21. Forrás: Mno.hu [2017. 03. 26.]
- MARLOWE, Lara: France’s radical Muslims list doubles in 11 months, [online], 2016. 02. 03. Forrás: Irishtimes.com [2017. 03. 23.]
- Meglepő őszinteséggel beszélt a német belső elhárítás vezetője, [online], 2016. 04. 10. Forrás: Origo.hu [2017. 03. 23.]
- MENDELSON, Barak: ISIS’ Lone-Wolf Strategy, [online], 2016. 08. 25. Forrás: Foreignaffairs.com [2017. 03. 26.]
- NESSER, Petter: Joining jihadi terrorist cells in Europe: exploring motivational aspects of recruitment and radicalization. In: RANSTORP, Magnus (ed.): *Understanding Violent Radicalisation: Terrorist and Jihadist Movements in Europe*, Routledge, London – New York, 2010, 87–114. o.
- Operation of police powers under the Terrorism Act 2000 and subsequent legislation: Arrests, outcomes, and stop and search, Great Britain, quarterly update to December 2016, [online], 2017. 03. Forrás: Gov.uk [2017. 03. 23.]
- OSBORNE, Samuel: Fewer foreign fighters are joining Isis – and it’s making them more dangerous, [online], 2016. 02. 13. Forrás: Independent.co.uk [2017. 03. 24.]
- Pokolépet hatástalanítottak London központjában, [online], 2007. 06. 29. Forrás: Origo.hu [2017. 03. 23.]
- ‘Public spaces’ the modern terrorist targets, [online], 2017. 03. 23. Forrás: Euronews.com [2017. 03. 24.]
- HAHN, Veronika R.: A brutális gyilkosság elkövetői „háborút” hirdettek a britek ellen, [online], 2013. 05. 23. Forrás: Nol.hu [2017. 03. 23.]

- SILVA, Daniella: London Terrorist Attack: Vehicle, Knife Incident Shows Threat of Low-Tech Terror, [online], 2017. 03. 22. Forrás: NBCnews.com [2017. 03. 24.]
- SMITH, Reiss – KETTLEY, Sebastian – ROGERS, Jon – KIRBY, Will: London terror attack TIMELINE: 4 dead and 29 injured after major incident at Westminster, [online], 2016. 12. 23. Forrás: Express.co.uk [2017. 03. 24.]
- TÁLAS Péter: Az oslo/utoyai merénylet margójára, *Nemzet és Biztonság*, 4. évf., 2011/8, 3–10. o. Forrás: Nemzetesbiztonsag.hu [2017. 03. 24.]
- Wave of terror 2015-2017, [online], 2017. 03. 13. Forrás: Mfa.gov.il [2017. 03. 26.]
- Who are Britain's jihadists?, [online], 2017. 02. 22. Forrás: BBC.com [2017. 03. 26.]
- WINTERBOTHAM, Emily: The Westminster attack shows the new challenges facing UK counter-terrorism, [online], 2016. 12. 24. Forrás: TheGuardian.com [2017. 03. 23.]
- WOOD, Vincent: LONE WOLF KILLER: Westminster terrorist Khalid Masood 'acted ALONE' in attack, police say, [online], 2017. 03. 26. Forrás: Express.co.uk [2017. 03. 26.]